

Pravilnik o postupku i dokazima (PPD) Specijalizovanih veća Kosova (SVK) je korpus detaljnih odredbi koje regulišu vođenje postupka pred SVK. Dok su Zakonom o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu ("Zakon") predviđena osnovna načela kojima se rukovode SVK u svom sudskom radu (slično Krivičnom zakoniku), svrha PPD je konkretna razrada tih načela i, shodno tome, utvrđivanje konkretnih procedura za svaku fazu postupka pred SVK (slično Zakoniku o krivičnom postupku). Ukupan cilj Pravilnika o postupku i dokazima su pravičnost, ekspeditivnost, efikasnost, integritet i bezbednost postupka pred Specijalizovanim većima. Usaglašen je sa Ustavom Kosova i Zakonom i odražava najviše standarde međunarodnog prava ljudskih prava. Slede odabrani delovi iz PPD.

STRUKTURA I FUNKCIONISANJE SVK

Sudije Specijalizovanih veća uvrštene su na listu sa koje ih predsednik raspoređuje na konkretne predmete odnosno na druge dužnosti predviđene Zakonom. U PPD su izložene osnove za izuzeće ili diskvalifikaciju sudija u slučaju sukoba interesa ili ukoliko se dovodi u pitanje njihova nepristrasnost, nezavisnost ili integritet. Predsednik SVK je odgovoran za sudsku upravu SVK. Predsednik takođe predsedava panelima Vrhovnog suda čiji je član. Sekretar je zadužen za upravne poslove i pružanje usluga SVK. Zadatak ombudsmana je da nadzire i štiti osnovna prava i slobode lica koja dolaze u kontakt sa SVK i Specijalizovanim tužilaštvom. Ombudsman, međutim, ne sme da se meša u pravne postupke osim u slučaju neopravdanog odugovlačenja.

MERE ZA OBEZBEĐIVANJE PRAVIČNOSTI, BEZBEDNOSTI I EKSPEDITIVNOSTI POSTUPKA

Obaveza SVK je da sve predmete rešavaju pravično i ekspeditivno. PPD utvrđuje rokove za izricanje presuda a sudije su u obavezi da utvrde datume i planove rada u cilju delotvornosti i efikasnosti sudskog procesa. Sudije su posebno ovlašćene da preduzmu mere za brže procesuiranje krivičnih dela protiv sprovođenja pravde (npr. zastrašivanje svedoka, falsifikovanje dokumenata, lažni dokazi i svedočenje, itd.).

Takođe su predviđene zaštitne mere za svedoke i žrtve koji učestvuju u postupku. Neke od mogućih mera su

svedočenje pod pseudonimom, izmena lika ili glasa i poluzatvorene ili zatvorene sednice.

U slučaju traumatiziranih ili osetljivih svedoka, starijih lica ili onih mlađih od 18 godina, uvode se specijalne mere, kao što su prisustvo psihologa, savetnika ili člana uže porodice prilikom svedočenja.

HAPŠENJE I PRITVOR

Lice lišeno slobode na osnovu naredbe specijalizovanog tužioca odnosno naloga sudskog veća mora da bude upoznato sa razlozima za pritvor i izvedeno pred sudije bez nepotrebnog odlaganja. Takođe će mu se pružiti sve osnovne garancije shodno Ustavu Kosova i pravu ljudskih prava, uključujući pravo na advokata. Pravilnik predviđa i da sudije periodično razmotre opravdanost i produžavanje pritvora. Takođe predviđa maksimalno vreme pritvora u fazi istrage (godinu dana).

Pritvoreno lice ima pravo da uloži žalbu na odluku o pritvoru neposredno panelu Apelacionog suda a u krajnjoj instanci panelu Vrhovnog suda. Postoji mogućnost odštete za protivpravno hapšenje ili pritvor svako lice može da podnese takav zahtev predsedniku u roku od šest meseci od pravosnažnosti odluke o protivpravnom hapšenju ili pritvoru. Kada se osumnjičeno lice dovede u SVK ono se bez nepotrebnog odlaganja izvodi pred sudiju radi razmatranja zakonitosti hapšenja ili pritvora. Sudije moraju da donesu odluku u roku od 48 sati.

OPTUŽNICA I PRETHODNI POSTUPAK

Prethodni postupak se pokreće tako što specijalizovani tužilac podnosi optužnicu sudiji za prethodni postupak na pregled. Optužnica će biti potvrđena samo ukoliko su optužbe potkrepljene dovoljnim dokazima. U tom slučaju, optuženi se izvodi pred sudiju za prethodni postupak i izjašnjava o krivici. Ukoliko se optuženi izjasni da nije kriv slede naredne faze prethodnog postupka a ukoliko prizna krivicu zakazuje se odmeravanje kazne. Ako optužnica ne bude potvrđena, predmet se odbacuje. Sudija za prethodni postupak mora takođe da reši sve eventualne preliminarne podneske i da se postara da ne bude nepotrebnog odlaganja prethodnog postupka i da se predmet dobro pripremi za suđenje.

PRVOSTEPENI, ŽALBENI I POSTUPAK PRED VRHOVNIM SUDOM

Svaka strana u postupku ima pravo da izvodi dokaze relevantne za predmet. Ukoliko pretresno veće ne odredi drugačije, dokazi se izvode sledećim redom: dokazi specijalizovanog tužioca, dokazi odbrane, dokazi koje traži panel, dokazi specijalizovanog tužioca kojima se pobijaju dokazi odbrane, replika, i dokazi odbrane kao odgovor na pobijanje, duplika. Po okončanju izvođenja dokaza specijalizovanog tužioca, odbrana može da podnese zahtev za odbacivanje neke ili svih optužbi protiv optuženog. Nakon toga, panel može već u ovoj fazi da odbaci optužnicu ukoliko nema dokaza kojima se van razumne sumnje može potkrepiti osuđujuća presuda. Prvostepena presuda se u principu izriče u roku od 90 dana od završetka pretresa. Obe strane mogu da podnesu žalbu na prvostepenu presudu. Zastupnik žrtava može da podnese žalbu u pogledu statusa žrtava ili naloga za reparaciju. Panel Apelacionog suda može da potvrdi, poništi ili preinači presudu pretresnog panela. Takođe može da naloži ponovno suđenje. Osuđeno lice može da uloži žalbu na presudu panela Apelacionog suda, kada predmet ide pred panel Vrhovnog suda. Međutim, panel Vrhovnog suda će razmatrati samo žalbe na odluku kojom je panel Apelacionog suda poništio oslobađajuću presudu i umesto toga izrekao osuđujuću presudu optuženom licu ili kada je izrečena kazna doživotnog zatvora.

Sudije Specijalizovanih veća usvojile su Pravilnik o postupku i dokazima 17. marta 2017, a njegove izmene i dopune 29. maja 2017. Nakon što je Specijalizovano veće Ustavnog suda utvrdilo da je Pravilnik u saglasnosti s Poglavljem II Ustava Kosova, Pravilnik, 5. jula 2017, stupa na snagu i Specijalizovana veća time postaju spremna za sudski rad. Dana 26. maja 2020, Specijalizovano veće Ustavnog suda zaključilo je da je 30 izmena i dopuna Pravilnika koje su usvojile sudije u saglasnosti s Poglavljem II Ustava. Izmenjen i dopunjen Pravilnik stupio je na snagu sedam dana kasnije.

IZMENE I DOPUNE PPD

Sudije, specijalizovani tužilac, Nezavisno predstavničko telo specijalizovanih branilaca i zastupnika (osnovano radi zastupanja interesa branilaca i zastupnika koji postupaju pred SVK) i sekretar mogu da predlažu izmene i dopune PPD. Predložene izmene i dopune razmatra Komitet za Pravilnik, u čijem su sastavu predsednik suda i dvoje drugih sudija koje predsednik odredi. Predloge usvajaju sudije na plenarnoj sednici apsolutnom većinom sudija koji učestvuju.

SPECIJALIZOVANO VEĆE USTAVNOG SUDA

Zahteve za ocenu ustavnosti mogu Specijalizovanom veću Ustavnog suda da upute sudije, ombudsman Specijalizovanih veća i ombudsman Kosova. Pojedinci, uključujući optužena lica i žrtve, mogu takođe da upute takav zahtev ali samo nakon što su iscrpljena sva zakonom predviđena pravna sredstva.

UČEŠĆE ŽRTAVA U POSTUPKU

PPD predviđa proceduru za prihvatanje i učešće u postupku žrtava krivičnih dela koja se stavljaju na teret optuženom. Da bi stekao status žrtve pred SVK, podnosilac zahteva mora da podnese dovoljan dokaz o šteti koju je pretrpeo kao direktnu posledicu krivičnog dela iz optužnice. Prilikom odlučivanja o prihvatanju i modalitetima učešća žrtava, sudije moraju da obezbede da to ne utiče na pravičnost i ekspeditivnost celokupnog postupka. Žrtve koje učestvuju u postupku ostvaruju svoja prava u svim fazama postupka kao grupa preko dodeljenog zastupnika žrtava. Zastupnik ima pravo na uvodnu i završnu reč i može da prisustvuje prethodnom postupku i glavnom pretresu ukoliko panel to smatra neophodnim za zaštitu ličnih interesa i prava žrtava.

REPARACIJE

Panel može bilo da prosledi predmet na parnični postupak ili da izda nalog osuđenom licu za plaćanje reparacija. U potonjem slučaju, panel može da odredi eksperte da mu pomognu u utvrđivanju odštete žrtvama.